



Peçevî Tarihi'nde Bahsedilen "Başını Vermeyen Şehit" in Kayıp Kaynağı

KÂDÎ 'ALÎ'NİN SERGÜZEŞT-NÂME'si

(İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

HAZIRLAYAN: İLYAS KAYAOKAY



Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.



“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 242

Edebiyat: 112

ISBN 978-625-8371-49-9

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, Eylül 2022

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Hazırlayan: İlyas Kayaokay

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Âdem Ceyhan

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Ozalit

(Sertifika No: 20179)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Peçevî Tarihinde Bahsedilen "Başını Vermeyen Şehit" in Kayıp Kaynağı

Kâdî 'Alî'nin Sergüzeşt-nâme'si (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Hazırlayan: İlyas Kayaokay ; Editör: Âdem Ceyhan (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

182 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 242)

ISBN 978-625-8371-49-9

1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Mesnevi 4- Sergüzeşt-nâme



DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

*Peçevî Tarihi'nde Bahsedilen
"Başını Vermeyen Şehit" in Kayıp Kaynağı*

KÂDÎ 'ALÎ'NİN SERGÜZEŞT-NÂME'si

(İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

HAZIRLAYAN: İLYAS KAYAOKAY

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

İçindekiler

Ön Söz..... 9

Giriş..... 13

1. BÖLÜM

SERGÜZEŞT-NÂMENİN TANITIMI VE İNCELENMESİ

1. Müellifi	19
2. Eserin Adı	24
3. Yazılış Tarihi	25
4. Yazılış Sebebi	26
5. Nazım Şekli	27
6. Mesnevinin Türü	28
7. Beyit Sayısı	31
8. Vezin	31
9. Kafiye ve Redif	33
10. Dil ve Üslup Özellikleri	36
11. Edebî Sanatlar	40
12. İmlayla İlgili Bazı Hususlar	42
13. Sergüzeşt-nâmenin Muhtevası	43
13.1. Şahıs Kadrosu	54

13.1.1. Kâdî Alî.....	54
13.1.2. Kanunî Sultan Süleyman	55
13.1.3. Deli Muhammed	55
13.1.4. Deli Hüsrev	55
13.2. Coğrafya.....	56
13.3. Zaman.....	56
13.4. Anlatıcı	58
13.5. Ömer Seyfettin'in "Başını Vermeyen Şehit" Hikâyesiyle Mukayesesi.....	58

2. BÖLÜM METİN

Nüsha Tavsifi.....	63
Metin Neşrinde Takip Edilen Usül.....	64
Çeviriyazı Metin	65-127
Sonuç	129
Kaynakça	131
Dizin	135
Tıpkıbasım	182-139

Ön Söz

Her eserin/hazinenin bir keşif hikâyesi vardır. Kimi, senelerce bir hazinenin peşine düşer bulamaz kimi de farkında olmadan eli altındaki cevherin yüzüne bakmaz. El yazma metinleri neşretmek, araştırma, mesai velhasıl bir gayretin ürünüdür. Günümüzde el yazma eser bulabilmek artık kolay değildir. Bu bazen ciddi bir çalışmayla olur bazen de kısmetinde ne varsa kaşığına o düşer düsturunca nasiptir. Cemal Kurnaz Hocamızın Zelilî'nin *Niyâzü'l-Müznibin* adlı bitirme tezinin hikâyesi ehline malumdur...

İşte bu da benim sergüzeşt-nâmemdir. Bu sergüzeşt-nâmenin el yazmasını ilk olarak 2020 yılında İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nden temin edip arşivime kaydetmiştim. O vakitler, cenk-nâmeleri, gazâvât-nâmeleri araştırıp topluyordum. Eserin kütüphane kaydında gazâvât-nâme olarak geçen bu manzumenin, Hz. Alî ile alakası olmadığını anlayınca bir kenara itivermişim. 2021 yılında tezimin yazım sürecini tamamlayınca, zamanında bir köşeye kaydettiğim bu eseri, daha geniş zamanda okuma, inceleme fırsatı buldum.

Gazâvât-nâme, manzum hikâye anahtar kelimeleriyle kütüphaneye kaydedilmiş bu eserin neşredilmiş olma ihtimalini düşündüm ve başta Âgâh Sırrı Levend'in eseri olmak üzere gazâvât türü üzerine yapılmış çalışmaları, katalogları incelemeye başladım. Hiçbir yerde

bu esere dair bir malumat edinemedim. Zira hem kütüphane kaydında hem de eserin içinde mahlas, bariz şekilde “Kâdî Alî” olarak belirtilmiş idi. Önce, eseri Arap harflerinden Latin alfabesine aktardım. Anladım ki manzumenin türü; gazâvât-nâme yahut menâkıb-nâme değil, edebiyatımızın ilginç türlerinden biri olan “sergüzeşt-nâme” idi.

Eseri okuduğum sıralarda bazı isimlere âşinâ olduğumu hissettim. Sanki çok evvelden ben bu metni okumuştum ve bir yerlerden hatırlıyordum. Mesnevinin 354. beytini Latin harflerine aktardım ve o an konusunun Ömer Seyfettin'in meşhur “Başını Vermeyen Şehit” hikâyesine ne kadar çok benzediğini düşündüm. Burada da Deli Hüsrev adlı bir yiğit, başını kaybeden yoldaşına “ne yatıyorsun başını alıp gitti” diye sesleniyordu. Beyitlerin çevirisini tamamladıktan sonra inceleme bahsi için Ömer Seyfettin'in hikâyesi ve hakkında yapılmış çalışmalara bakarken hikâyenin asıl kaynağının “Peçevî Tarihi” olduğunu öğrendim. Bu defa Peçevî Tarihi'ne yöneldim ve orada yer alan beyitlerin, benim çevirdiğim metindeki beyitlerle aynı olduğunu gördüm.

İşte o an çok değerli bir eser keşfettiğimi anlayarak hemen Prof. Dr. Âdem Ceyhan hocamı aradım. Kendisine, eser hakkında bilgi verip bulduğum mesnevinin aslında Ömer Seyfettin'in hikâyesinin asıl kaynağı olduğunu söyleyince bana, “Sen ciddi misin? Ben öyle bir asıl kaynağın olduğunu düşünüp zamanında çok aramıştım.” diyerek hayretini ifade etti. Saygıdeğer Hocamın da nâmını duyduğu ancak izine rastlayamadığı bir eser olması heyecanımı ziyadesiyle arttırdı. Hocamın her alana nasıl vâkıf olduğunu da ifade etmeme gerek yoktur. Hocamla aynı anda bu sergüzeşt için “kısmet” dedik ve bunda bir “hayır” olacağını ifade ettik. Geçmiş senelerde de iki, üç defa, böyle birbirimizden haberimiz olmadan aynı eserlere niyet ettiğimiz vâki idi.

İşbu kitapta, daha evvel literatüre girmemiş yeni bir sergüzeşt-nâme gün yüzüne çıkarılarak ilim âlemine tanıtılmaya çalışılmıştır. Sergüzeşt-nâmeler hakkında genel bir değerlendirmenin ardından ilk

bölümde; Kâdî Alî'nin kim olduğu hakkında bilgi verilmiştir. Akabinde, sergüzeşt-nâmenin şekil ve muhteva tahlili yapılmış ve ikinci bölümde; metnin, Arap harflerinden Latin harflerine transkripsiyon usulüyle aktarımına yer verilmiştir.

Bu çalışma esnasında, her zaman olduğu üzere çalışmayı baştan sona okuyarak kontrol eden, maddî manevî yardımlarını esirgemeyen akademik rehberim Prof. Dr. Âdem CEYHAN'a, yine değerli vaktini ayırarak metnin tamamını okuyup hatalarını bildiren saygıdeğer Hocam Prof. Dr. İsrail BABACAN Beye; müşküle düştüğüm hususlarda her daim bilgi ve tecrübesine başvurduğum, metni okuyup katkı sunan Sayın Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL Hocama, çalışmamı okuma nezaketi gösterip tavsiyelerde bulunan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ALP'e ve Sayın Doç. Dr. Furkan ÖZTÜRK'e, eserin basımını üstlenen DBY Yayınları'nın emektarları şahsında İrfan GÜNGÖRÜR Beye şükranlarımı arz ediyorum.

Dr. İlyas KAYAOKAY

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

[SERGÜZEŞT-NÂME]

ÇEVİRİYAZI METİN



[SERGÜZEŞT-NÂME]

[Mefâilün mefâilün feülün]

1. Bed'etü kıltü ¹ bismi'llâh ve bi'llâh
Bi-ḥamdi'llâhi eş-şükri 'ale'l-lâh
2. Şalât-ı bî-hisâb ez-Ḥayy u Vehhâb
Be-rûḥ-ı Muştafâ vü âl ü aşḫâb
3. Ḥudâyâ pâdişâhâ Kirdigârâ
Raḥimâ Kâdirâ Perverdigârâ
4. Ki birsin birliğüne cümle şâhid
Seni hep bir bilür 'âsî vü 'âbid
5. İki ḥarf ile kılduḡ şeş cihâti
Çıkarduḡ ḥârice hep kâ'inâti
6. Ki birliğüne varluḡuna ikrâr
Kıla cümle yaradılmış ne kim var

¹ Başladım ve dedim...

7. Bile idrâki irdigince her cins
Kelâm-ı “mâ-ḥalaktü’l-cinne ve’l-ins”²
8. Yaradup “kâf ü nün”³dan cümle ‘âlem
Ḳamu ervâḥ-ı cinn [ü] nesl-i âdem
9. Kimi maḳbûlün oldu kimi merdûd
Kimi ehl-i şeḳâvet kimi mes‘ûd
10. Yemîn aşḫâbını kılduḡ münevver
Şimâl ehl/ini itdüḡ ḳahra maḫzar
11. Vezîrün yoḳ naḫîrün yoḳ Ḥudâ’sın
Mu‘în-i bî-sipâḥ bir pâdişâ<h>sın
12. Ne vardur evvelüne hadd ü gâyet
Bulunmaz âḫîrüne ḥod nihâyet
13. Müberrâsın nuḳûş-ı mâ-sivâdan
Münezzehsın ḳamu çün [u] çerâdan
14. Taşavvurdan müberrâ zât-ı pâkün
Naḳâyışdan⁴ münezzehdür şıfâtun
15. Kemâl-i künḫüḡi ‘âlemde ey Ḥaḳ
Bu maḫlûḳ bilmedi bilmez muḫaḳḳaḳ
16. Ser-â-ser enbiyâ vü cümle mürsel
Ḳamu ‘âciz bu ma’nide muḫaḫşal

[1b]

² Zariyat Sûresi, 56. âyet (Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım)

³ âyet (ol, der, o da hemen olur)

⁴ Metinde: Naḳâyızden

Kaynakça

- Abdulkadiroḡlu, Abdülkerim (1997). “Sergüzeşt-nâme-i Fakîr Be-Azîmet-i Tokat”, *Kültürümüzden Esintiler*, Ankara: Anıl Matbaa, Ankara. s. 200-227.
- Alp, Gökhan (2021). “Edebiyat Tarihi Kaynaklarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Osmanlı Müellifleri ve Tuhfe-i Nâilî Örneḡi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 26, s. 1-21.
- Ayan, Hüseyin (1986). “Celîlî’nin Heçr-nâme’si”, *Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, Sayı: 14, s. 155-72.
- Aydın, Sami (2017). *Şevk-nâme-i Hasan (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Babacan, İsrail (2019). “Sergüzeşt-nâmeden Hatırate Geçiş Eseri: Mihnet-Keşân”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, s. 1-13
- Beyazıt, Yasemin (2009). *Osmanlı İlmîyye Tarîkinde İstihdam ve Hareket: Rumeli Kâdiaskerliği Ruznâmçeleri Üzerine Bir Tahlil Denemesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Bindal Arslan, Fatma (1996). *Kara Çelebi-zâde Abdülaziz Gülşen-i Niyâz (Tenkitli Metin-İnceleme)*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Coşkun Serdaroḡlu, Vildan (2013). *Sergüzeştüm Güzel Hikâyetdür: Za’îfî’nin Sergüzeşt-nâme’si*, İstanbul: İSAM Yayınları.
- Demirayak Özsoy, Betül (1997). *Sergüzeşt-nâme-i Zihni (Bayburtlu Zihni)*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

- Dolahmet, Funda (2017). *Osman Rahmi Efendi'nin Nâme-i Dil Mesnevisinin Çeviri ve İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.
- Ekinci, Ramazan (2016). *Dâ'î Mehmed Efendi: Nevhatü'l-Uşşâk*, İstanbul: Gece Kitaplığı.
- Erimer, Kayhan (1974). "Gün Işığına Çıkan Değerli Bir Eser", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 21-22 s. 265-281.
- Gökalp, Haluk (2004). "Bir Osmanlı Memurunun Hâl-i Pür-Melâli: Sergüzeşt-i İstolçevi", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 13, Sayı: 1, s. 151-166.
- Gökalp, Haluk (2006). "Çobanlıktan Valiliğe, Valilikten Asiliğe; Varvârî Paşa ve Makâlât-ı Varvârî", *İlmî Araştırmalar*, Sayı: 22, s. 111-134.
- Gökalp, Haluk (2006). *Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*; Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Gökalp, Haluk (2009). *Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*; İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Hancz, Erika (2007). "Peçuylu İbrâhim", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 34, s. 216-218.
- İnan, Uğur (1990). *Hâlnâme-i Sevâdî (Transkripsiyonlu Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- İz, Fahir (1971). "Macuncu-zâde Mustafa'nın Malta Anıları: Sergüzeşt-i Esiri-i Malta", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, s. 69-122.
- Kahraman, Seyit Ali (2011). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Viyana, Eflak-Boğdan, Bükreş, Ukrayna, Kırım, Bahçesaray, Çerkezistan, Dağıstan, Kalmukistan, Saray, Moskova 7. Kitap, 1. Cilt*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karataş, Ahmet (2013). *Sergüzeşt-nâme-i Hindî Mahmûd*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Kaytaş, Fatma (2013). "Mohaç Savaşı'na Dair Fetih-nâmeler ve Bahârî Kâdî Alî Efendi'nin Kıyâmet-nâme Adlı Fetih-Nâmesi", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 29, s. 145-186.
- Kılıç, Filiz (2009). *Âşık Çelebi, Meşâirü's-Şuarâ: İnceleme-Metin*, 3 Cilt, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü.

- Köksal, Mehmet Fatih (2013). "Bahârî", *Türk Edebiyatında İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bahari> [E.T.: 14.04.2020]
- Kuru, Selim Sırrı (2005). "Biçimin Kıskacında Bir Tarih-i Nev-İcad: Enderunlu Fazıl Bey ve Defter-i Aşk Adlı Mesnevisi", *Şinasi Tekin Anısına "Uygurlardan Osmanlıya"*, İstanbul: Simurg Yayınları, s. 476-506.
- Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha vd. (2018). *Dîvân-ı Fîrâk-ı Esîrî*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Küçük, Sabahattin (1985). "Divan Edebiyatında Sosyal Tenkid: Ebû Bekir Kâni Efendi'nin Hasbihâlî", *Türk Kültürü*, Sayı: 262, s. 21-128.
- Okuyucu, Cihan ve Yazar, Sadık (2020). *Tuhfetü'l-İhvân: XVI. Yüzyıldan Bir Kâtibin Sergüzeşt-i*, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Özyıldırım, Ali Emre (2002). *Keçecizâde İzzet Molla'nın Mihnet Keşân'ı ve Tahlihi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Özyıldırım, Ali Emre (2009). "Sergüzeşt-nâmeler Üzerine Hasbihal veya Hasbihalin Sergüzeşt-i", *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 4: Nazımdan Nesiye Edebi Türler*, İstanbul: Turkuaz, s. 135-165.
- Saraç, Mehmet Ali Yekta (2018). *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Biçim ve Ölçü*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Serdaroğlu Coşkun, Vildan (2013). *Sergüzeştüm Güzel Hikâyetdür: Za'îfî'nin Sergüzeşt-nâme'si*, İstanbul: İSAM Yayınları.
- Sungur, Necati (1998). *Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Heves-nâme'si: İnceleme-Tenkitledi Metin*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Tan, Bünyamin (2014). "Hoca Neş'et'e Ait Manzûm Bir Sergüzeşt-nâme: Dâsîtan-ı Bîve-Zen", *Turkish Studies*, Cilt: 9, Sayı: 12, s. 685-698.
- Taşkın, Gülşah (2013). "On Altıncı Yüzyıla Ait Otobiyografik Bir Eser: Arz-ı Hâl ü Sergüzeşt-i Gilan", *Turkish Studies*, Cilt: 8, Sayı: 4, s. 1339-1350.
- Tavukçu, Orhan Kemal (1993). *Halîlî, Fîrkat-nâme (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Tavukçu, Orhan Kemal (2009). "Sergüzeşt-nâme", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 36, s. 559-560.
- Toska, Zehra (2007). "19. Yüzyılda Yaşamış Bir Paşazadenin Sergüzeşt-i Mehmet Rıfat ve Efsâne-i İbret", *Edebiyat ve Dil Yazıları, Mustafa İsen'e Armağan*, Ankara: Grafiker Yayınları, s. 511-543.

- Üzümcü, Mehmet Ali (2008). *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfi (İnceleme-Metin-Nesre Çeviri-İndeks)*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi.
- Yıldırım, Seyfullah (2020). "Efsaneden Tarihe, Tarihten Edebi Esere: Başını Vermeyen Şehit", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, Cilt: 9, Sayı: 25, s. 75-98.
- Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Zeyrek, Yunus (2013). "Başını Vermeyen Şehit: Griğal Destanı", *Bizim Ahıska*, Sayı: 32, s. 48-51.

Dizin

A	C
Âgâh Sırrı Levend 9	Cum'a 32, 57, 97
Ahmed 69, 127	Cemâlî 15
'Alî 19, 20, 24	
Alî 9, 10, 11, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 62, 129, 132	Ç
Âl-i İmrân sûresi 53, 120	Çatalca 22
Âl-i Osmân 123	
'Arab 117	D
Arz-ı Hâl ü Sergüzeşt 16, 133	Dâsitân-ı Bîve-Zen 14, 17, 133
Âşık Çelebi 21, 22, 23, 24, 132	Dävüdü 81
Azerbaycan 19, 45, 56	Defter-i Aşk 17, 133
Âzerbâycân 56, 76	Deli Husrev 60, 99, 108
Azîzî 16	Deli Mehmed 60, 61, 62, 99, 102
	Deli Muhammed 50, 51, 54, 55
	Delü Hüsrev 30, 55, 99, 103, 108
	Devlet Arşivleri Başkanlığı 21
	Divan 13, 17, 22, 131, 133
	Dülbend-zâde Kâsım Paşa 21
	E
	ebced 21, 25, 129
	Ebû Eyyüb-i Enşârî 122
	Edhem 46, 82
	Edirne 21, 22
	Efsâne-i İbret 18, 133
	Enderunlu Fâzıl 17

Esîrî 16, 133
Eski Anadolu Türkçesi 38, 39, 130
Evliya Çelebi 20, 54, 58, 60, 61, 130, 132

F

Fâtiha 27, 98, 125, 127
Ferhâd 88
Fettâh 77, 93, 100, 125
Fir'avn 88
Fürkat-nâme 15

G

Gaffâr 73
gazâvât 9, 10, 18, 21, 23, 24, 28, 29,
59, 129, 130
Gazâvât-nâme 9
Girijgal 20, 26, 46, 48, 49, 54, 56, 57,
93, 130
Girijgal 34, 37, 56, 78, 91, 93, 94, 124
Grojgal 20
Gülgun 46
Gülşen-i Niyâz 16, 131

H

Halîlî 15, 133
Hâl-nâme-i Sevâdî 15
Haluk Gökalp 13
Hamîdî-zâde Celîlî 15
Han Süleymân 21, 55, 74, 75, 77, 96, 125
Harun Reşid 52
Hârünü'r-Reşid 111
Hasan 14, 16, 131
Hasb-ı Hâl-i Hod 17
hasbihal 15
Hayber 89
Heçr-nâme 15, 131
Heves-nâme 15, 133
Hindî Mahmud 16
Hoca Neş'et 14, 17, 133
Hz. Ebubekir 45
Hz. Muhammed 43, 44, 50
Hz. Ömer 45

İ

İbnü's-Sa'îd 111
İncil 112, 114
İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserlerler 63

K

Kâdî 19, 20, 72, 97, 126
Kâdî Alî 10, 11, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
25, 26, 29, 30, 33, 42, 44, 45, 47,
49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 62,
129, 132
Kâdir 119
Kafiye-i mukayyede 34
Kafiye-i mücerrede 34
Kafiye-i müessesese 34
Kafiye-i mürdefe 34
Kafiye-i mürekkebe 34
Kahhâr 100, 119
Kanunî 19, 20, 21, 23, 25, 26, 28, 29,
41, 54, 55, 56, 129
Kanunî Sultan Süleyman 19, 25, 54, 55
Kapusvar 26, 41, 46, 47, 48, 56, 57,
59, 130
Kapusvar 41, 56, 80, 85, 87, 88, 89, 90
Karaçelebi-zâde Abdülaziz 16
Karaçin 49, 54
Karaferye 21
Kâtib Osman 17
Kazasker Seydî Çelebi 21
Keçeci-zâde İzzet Molla 17
Kem Ali 21
Kemâlî 21, 23, 24
Kıyame Süresi 36, 90
Kıyâmet-nâme 22, 132
Kitâbhâne-i Humâyûn 24
Kitâb-ı Ravza 111
Kitâb-ı Sergüzeşt-i Za'îfî 14, 16, 134
Koritna 26, 46, 48, 54, 56
Koritna 37, 56, 80, 90
Koritna hayduki 37, 90
Kur'an 105
Kurd-zâde 22
Kuru Kadî 20, 54, 59, 61, 129

L

Latîfî 21, 22
Loğmân 74, 120
Lokman-ı sâni 44

M

Macar 25, 26, 37, 47, 55, 56, 130
Mâcuncu-zâde Mustafa 16
Mahfi-i Gilânî 16
Makâlât-ı Varvârî Alî 16
Mecma'u'n-Nezâ'ir 22
Mehmed Dâ'î 16
Mehmed Rifât 18
menâkıb-nâme 10, 29, 130
Mesih 47
Mesihâ 84
Meşâ'irü's-Su'arâ 22
Mihnet-Keşân 14, 17, 131
Mîr Alî 17
Mohaç Savaşı 22, 132
Muhammed 43, 44, 50, 51, 54, 55, 62
Muhammed 55, 70, 73, 85, 99
Mu'tin 93, 100, 123
Musa Kâzım Paşa 17
Muştafa 39, 58, 67, 69, 73, 102, 126

N

Nahcivan 25
Nâme-i Dil 18, 132
Nâşir 93, 122, 123, 125
Nevhatü'l-Uşşâk 14, 16, 132
Niyâzü'l-Müznibin 9
Nur-ı Muhammedî 43

O

Osman Rahmî 18

Ö

Ömer Seyfettin 10, 20, 54, 58, 59, 61,
62, 129, 130

P

Peçevî 10, 20, 24, 27, 28, 30, 31, 54,
58, 59, 60, 61, 62, 64, 130
Prizren 21

R

Rafizî 45
Rafz 20, 76
Rûm 21, 77, 112

S

Sehî Bey 22
ser-güzeşt 13
Sergüzeşt-i Esîrî-i Malta 16
Sergüzeşt-i Hakîr-i Pür-Taksîr Mîr Alî
Rıza el-İstolçevî 17
Sergüzeşt-nâme 13, 14, 16, 17, 25, 27,
31, 36, 40, 42, 43, 129, 130, 131, 133
Sergüzeşt-nâme-i Fakîr be-Azîmet-i
Tokat 17
Sergüzeşt-nâme-i Hindî 14, 16, 132
Sernüvişt-nâme-i 'Âcizî 17
Settâr 73
seyahatnâme 15
Seyyid Battâl Gazi 52
Seyyid-i Battâl Gâzî 111
Sigetvar 26, 35, 46, 48, 54, 56, 57, 62,
80, 90, 124, 130
Sultân Süleymân Hân 24, 63
Süleymân 21, 25, 28, 41, 55, 57, 74, 75,
76, 77, 84, 96, 100, 123, 124, 125

Ş

Şah-ı Merdân 80
Şebdiz 46
Şevk-nâme 14, 16, 131
Şirvan 45, 56
Şirvân 56, 76
Şirvanlı Sevâdî 15

T

Tâcî-zâde Câfer Çelebi 15
Tâhâ vü Yâsîn 126
Tırava 46, 56
Tırava 78
Tîn sûresi 69
Tırhala 21
Tokatlı Kânî 17
Tuhfe-i Nâilî 22, 131
Tuhfetü'l-Ihvân 14, 16, 133

V

Varvarî Ali Paşa 16

Y

ya devlet başa ya kuzgun leşe 37, 49
Yecüc 48
Yûsuf u Züleyhâ 22

Z

zafernâme 29
Za'îfî-i Rûmî 16
Zelilî 9
Zigetvar 26

[SERGÜZEŞT-NÂME]

TIPKIBASIM



اگر بیگانه دگر گواشته نادشتر	غرض بوقیل وقالدن برد عاڈر
میسترقیل الهی که ایمان	فکه بن قولینه فاتحه احسان

مؤمنکره هم اوکه رحمت
شفا عتقیکه احمد باقی تمت

ای رسول و سید شاه سر زمین بلیغ ملک و بطحا و سهیل عین
ای نور باغ ز سالت جود و سور و نحاس صبر و باغ ملکوت
و کل هر عین بر و وار فرمی حاصله جبریل امین
ملکه بنه گورگاه و وسیل القاری و در هر می خرمی
وصلت نه رحمت کسکه نور و امین اول و رعای

تا نه ذین صلی علی روح نبی الامم کوبه در شهر
کرم مسجد احصای ز منی ز فانه مطلب اعلا ای عینه همام
افدر فرخونه پریم وفا کوه خشنه و زیم صفا
معللا و مزک

"dün" den öğrendiklerinle
"bugün" ü yaşamak
"yarın" ları aydınlatır.

دیز اوزده كل يوزك اورخاك پايه
 خدا يا ذات پاكك حرمتي چون
 محققدر اجل لاشك معتز
 شاشورمه شاه راه مصطفادك
 طريقي حقد و بر كل استقامت
 وصالك عيدينه ايرد وكنه مهران
 وجودم آندك پاره پاره اولسون
 يوزم قنلامره غرق اولسون اوليك
 شهادت دلمريني يلكه احسان
 دعايي ايشيد و بكم درسه آييز
 اني مقصودنه ايركورسون الله
 ايوصاندا و كوكل بيزه فصاحت
 قوم معلوم اولبد رجه كه واروك
 نه حدكدر سنك بود كلوجرت
 دكلدر اهل حاله بو مناسبت
 الكناج حاضر اول بر دم دعايه
 ميتسرايكه كل اي فرد بي چون
 شهادت عالميني قبل ميتسرا
 ايرمه انبيا و اوليادنت
 ميتسرايكه اخردم شهادت
 الهی بن قولكي ايسكه قربان
 روانم شاد و نفس آوان اولسون
 اوخايكه يوزمي يلكه كل پاك
 كي يوزم قاره سينه توبه اولقان
 بحق سورة طه ويس
 مراد اني ميتسرا و لكه هرگاه
 يتر عرض ايلد و لك پند و بلاغت
 يوري وارخاك عدترة سور عذر
 كل اي دل كند اوزك و ير نصيحت
 نه لايق قيل و قالكه قاله طالب

KÂDÎ 'ALÎ'NİN SERGÜZEŞT-NÂME'si

Klâsik şiirimizdeki farklı türlerden biri olan sergüzeşt-nâmeler; şairin, başından geçen hatıraları, yaşadığı yahut gözlemlediği, gerçek veya kurguladığı hayalî olayları, I. tekil şahıs (ben) diliyle anlattığı, ekseriyeti mesnevi nazım şekli olmak üzere mensur-manzum karışık da yazılabilen eserlerin geneline verilen addır. Elinizdeki bu kitap ile Türk edebiyatındaki sergüzeşt-nâme türüne ait, literatüre girmemiş 16. asırdan yeni bir eser, gün yüzüne çıkmıştır.

Eserin müellifi Kâdî Alî, kim olduğu hakkında sadece tahminler yürüttüğümüz edebî yönü güçlü bir şairdir. 1552-1555 yılları arasında, katıldığı savaşları, Kanunî devri ve Macar topraklarında müşahade ettiklerini, mesnevi nazım şekliyle kaleme alan şairin bu sergüzeşt-nâmesinin ilginç bir özelliği daha vardır. Ömer Seyfettin'in, konusunu Peçevî Tarihi'nden aldığı bilinen "Başını Vermeyen Şehit" hikâyesinin asıl kaynağı Kâdî Alî'nin bu sergüzeşt-nâmesinde kayıtlıdır. Peçevî İbrahim, bu eseri görmüş ve meşhur tarih kitabına, "kesik baş" menâkıbının anlatıldığı bölümü almıştır. Evliya Çelebi de Seyahat-nâme'sinde bu kerâmetten söz etmektedir. Mezkûr eser, kütüphaneye "gazâvât", "manzum hikâye" şeklinde kaydedildiği için araştırmacıların gözünden kaçmış ve bugüne kadar fark edilememiştir.

Bu kitapta, sergüzeşt-nâmeler hakkında bir değerlendirmenin ardından Kâdî Alî'nin kim olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve sergüzeşt-nâmenin detaylı şekil ve muhteva tahlili yapılmıştır. Metnin transkripsiyonlu aktarımı ve tıpkıbasımı okuyucuların istifadesine sunulmuştur.



DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-49-9

